

PRILOG POZNAVANJU NALAZIŠTA PONAD SV. MARIJE OKIĆKE

UDK 902.26 (497.5) "6377" "6387" "652"
Primljeno/Received: 2002. 02. 28.
Prihvaćeno/Accepted: 2002. 02. 11.

Daria Ložnjak
HR 10000 Zagreb
Institut za arheologiju
Ulica grada Vukovara 68

Arheološka mikrotopografija okićkog kraja, skromna prema dosadašnjim uglavnom slučajnim nalazima, ukazuje na naseljenost tijekom nemirnih razdoblja prošlosti kada je brežuljkasti krajolik pružao sigurnu postojbinu.

Usljed rada kamenoloma Prug na području gdje su zabilježeni kasnobrončanodobni i kasnoantički nalazi uništeno je groblje obližnjeg naselja na brdu Grič. Grobovi na tom položaju kamenoloma zabilježeni su još 1894. godine. Terenskim pregledom sakupljeni su ulomci keramike, utezi, brončane narukvice iz uništenih grobova, te ulomci keramike s obližnjeg naselja Grič. Prema sakupljenoj arheološkoj građi moguće je zaključiti da se živjelo na naselju i sahranjivalo na groblju u kasno brončano doba, mlade željezno doba, te prema prijašnjim podacima i u vrijeme kasne antike. Istodobno se datiraju i ostali zabilježeni lokaliteti u bližoj okolici Novog Sela Okićkog.

Ključne riječi: Novo Selo Okićko (Popov dol), Grič, Prug, groblje, naselje, kasno brončano doba, starije željezno doba, mlade željezno doba, kasna antika

Mali broj sačuvanih nalaza s položaja oko Sv. Marije Okićke svjedoči o zaposjedanju naselja i pokopavanju na pripadajućem groblju tijekom dužeg vremenskog razdoblja kada su okolnosti tražile sigurnost uzvišenog položaja s kojeg je pogled pucao na dolinu Kupe i dio savske ravnice do Medvednice. Zabilježeni slučajni nalazi u bližoj okolici lokaliteta kao i na istočnim obroncima Samoborskog gorja i Žumberka naznačuju zanimljivu sliku o naseljenosti i važnosti ovoga područja tijekom vremena. Ovdje su se slijevali utjecaji iz Panonije i dinarskog područja, pri čemu žumberački masiv nije bio prepreka utjecajima iz Dolenjske, dok su kroz brežička vrata stizali utjecaji iz jugoistočnoalpskog područja. Uz sigurnost koju su pružali uzvišeni brežuljci uz prirodne izvore vode i brze potoke, važnost ovog kraja bila je i u prirodnim bogatstvima ruda o čemu govore brojni toponimi, što je bio i jedan od razloga naseljavanja ovoga visinskog područja i postojanju komunikacija preko njega. Nije zanemariva niti blizina Save i njezinih pritoka čija je dolina oduvijek bilo komunikacijski pravac kojim su

se kretali utjecaji između Istoka i Zapada. Nalazišta oko Sv. Marije Okićke pokazuju jedan od brojnijih primjera naseljenosti takvog položaja od vremena kasnoga brončanog doba, kroz nemirna vremena željeznoga doba do kasne antike.

Popov dol je ime nekadašnjeg sela koje se nalazilo u prirodnoj zavali sjeveroistočnih obronaka Plešivice u Samoborskom gorju. U proljeće 1911. godine zbog klizanja tla nestalo je selo Popov dol i planskom izgradnjom nastalo je selo Okićka sveta Marija, koje se od 1947. godine naziva Novo Selo Okićko (Kremenčić 1993: 62).

Novo Selo Okićko nalazi se u sjeveroistočnom brežuljkastom dijelu Samoborskog gorja koje karakteriziraju brojni duboko usječeni vodotoci i uske doline uz njih (Geografija SR Hrvatske II 1974: 15). Spomenuti brežuljkasti prostor otvara se prema uzdignutoj ravnici koja se pruža u smjeru sjeveroistok-jugozapad poput Žumberačke gore i koju omeđuje Kupa i njezini lijevi pritoci (Geografija SR Hrvatske II 1974: 17). U neposrednoj blizini Novog Sela Okićkog

nalaze se dva položaja spominjana u arheološkoj literaturi: Popov dol, te Sv. Marija Okička, što je i naziv župne crkve iza koje se nalazi brdo zvano Grič na kojem je zabilježeno kasnobrončanodobno i kasnoantičko naselje. Treći arheološki položaj nalazi se u neposrednoj blizini Griča, u pravcu zapada. Radi se o kamenolomu zvanom Prug na kojem su pronađeni keramika te ulomci ljudskih kostiju.¹

Župnik Sv. Marije Okičke R. Kučas piše 1894. i 1904. godine u Arheološki muzej u Zagrebu o rimskim starinama u grobovima (Gregl 1992: 149).

Za groblje Popov dol u literaturi postoji podatak da je otkriveno 1908. godine (Vinski-Gasparini 1981: 123). No već 1902. godine zabilježeno je u inventarnoj knjizi Arheološkog muzeja u Zagrebu da su rimske narukvice s položaja Popov dol i Sv. Marija Okička dospjele u Muzej kao dar gospođe Milke Gorjanović (Koščević 1999: 44). U Samoborskom listu 1905. godine piše Lujo Pihler, učitelj iz Ruda, o iskopinama u Repišću nedaleko od župne crkve; piše o rudarima koji su kopali pijesak pod hrastovom šumom i otkrili staro groblje. *Rudari su pronašli*, piše Pihler, *ljudske kosti, bočice, razno posuđe od gline i kamena, oružje i bakreni nakit (naušnice, narukvice, prstenje, igle...)* (Sudnik 1993: 493).

U katalogu izložbe 1925. godine navodi se kao mjesto nalaza položaj Popov dol (Bl. Djevica Marija pod Okićem), gdje su u prapovijesnim grobovima pronađeni zemljani utezi i pršljeni, dok su se kao prilog u rimskim grobovima nalazile narukvice, fibula, brončane kopče, privjesak, brončani čavao te tri staklene zdjelice i šest keramičkih posuda (Katalog 1925: 87-88).

U srpnju 1952. godine na području kamenoloma zabilježen je, zahvaljujući mjesnom učitelju Hepu, jedan grob neobičnog oblika. Radilo se o pravilno građenom grobu od tesanog kamena u kojem su pronađeni ostaci kostura, a u mekoj žbuci grobne konstrukcije bio je vidljiv urezani znak križa. Grob je bio pokriven s tri velike opeke veličine 60 x 60 cm s rubnim ukrasom (Sudnik 1993: 493).

Groblje Popov dol uništeno je klizanjem tla 1911. godine, kako je to zabilježeno u novijoj literaturi (Radović – Škoberne 1989: 102). Drugo groblje u

blizini nalazilo se zapadno od prapovijesnog i kasnoantičkog naselja Grič, na području kamenoloma, odnosno već spominjanog položaja Prug. Na oba opisana položaja – Popov dol i Prug pronađeni su prapovijesni i rimski grobovi (Škoberne 1999: 15). Grobne cjeline nisu se sačuvale, a ne postoje ni detaljniji podaci o okolnostima nalaza.² Odnos ova dva položaja s nalazima grobova ostat će nepoznanica uslijed njihove uništenosti.

Na položaju Grič 1990. godine provedeno je pokusno iskopavanje čime je utvrđeno kako se na opisanom položaju nalazilo kasnoantičko naselje, a što potvrđuju i nalazi ulomaka kasnoantičke keramike, tubula i tegula (Gregl 1992: 149). Prema nalazima keramike može se zaključiti da je ovdje postojalo i brončanodobno te željeznodobno naselje (Težak-Gregl&Gregl 2001: 79), čemu u prilog govori i ulomak dvodijelnog kalupa za lijevanje šupljih sjekira HaB vremena (Škoberne & Gregl 2002. 47, kat. 21).

Nalazi koji su predmet ovoga rada, prikupljeni su prema oskudnim podacima šezdesetih godina na položaju Popov dol, a dio nalaza potječe i s naselja Grič.³ Vjerojatno se pod pojmom Popov dol radilo o kamenolomu Prug, na što ukazuje i šturi opis mjesta nalaza, jer je položaj Popov dol bio uništen davne 1911. godine.

Terenskim pregledom prikupljeni su ulomci keramičkih posuda, glineni podmetač, dio pokretnog ognjišta te dvije brončane narukvice.

Ulomci keramike različite su fature, tvrdoće, ukrasa i tehnike izrade.

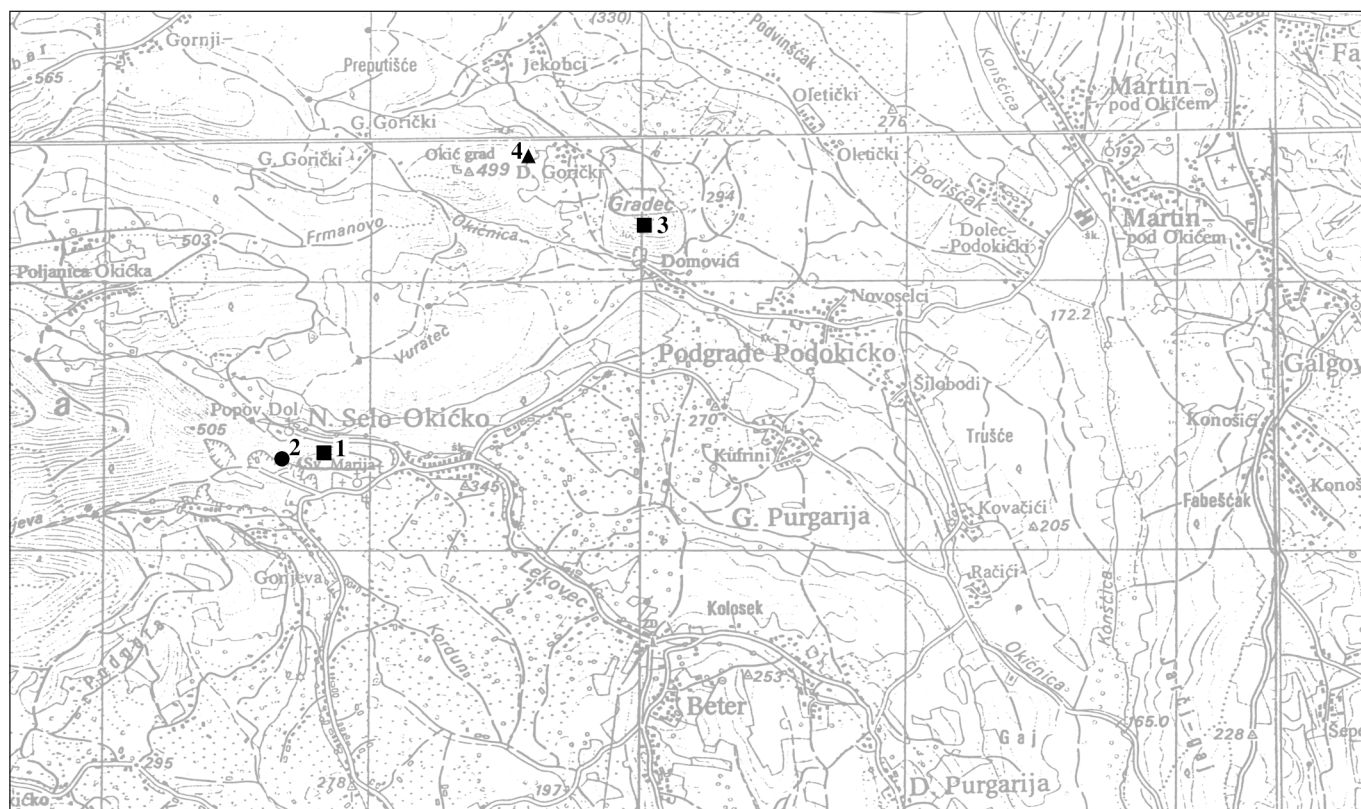
Na naselju Grič pronađen je ulomak lonca zaobljenog tijela i blago izvučenog ruba koji je na gornjem dijelu tijela ukrašen plastičnom trakom s otiscima prstiju (T. 2: 5). Ulomak je oker boje i glatke površine.

Na položaju groblja pronađeni su ulomci lonaca različitih profilacija. Tipološkom analizom mogu se izdvojiti ulomci lonaca S-profiliranog tijela koji imaju izvučeni rub. Jedan od njih je na ramenu ukrašen plastičnom trakom s otiscima prstiju (T. 2: 3), dok je drugi ukrašen plastičnom trakom s otiscima noktiju na ramenu te s otiscima prstiju na izvučenom rubu (T. 2: 6). Zabilježen je i ulomak ravnog ruba lonca,

¹ Mještani nazivaju kamenolom Prugom. Kamenolom se koristi od gradnje autoceste Zagreb-Karlovac. Prema priči mještana D. Garašića pedesetih godina dvadesetog stoljeća, on je kao đak osnovne škole sudjelovao u «arheološkim iskopavanjima» u kamenolomu na koje ih je povela njihova učiteljica, pri čemu su pronašli staklene predmete, kosturne grobove u rakama obloženim rimskom opekama. Prema priči mještana F. Pučara koji je sedamdesetih godina, pri gradnji kuće, vozio pijesak s Pruga, pronašao je kosturni grob. Danas je moguće na području kamenoloma naći ulomaka ljudskih kostiju, ulomaka prapovijesne keramike te lijepa, što svjedoči o tome da je kamenolom već zahvatio i područje brda Grič gdje se nalazio naselje.

² Najsrdačnije zahvaljujem na podacima prof. Dubravki Balen-Letunić i Arheološkom muzeju u Zagrebu, prof. Želimiru Škoberneu iz Muzeja grada Zagreba, te diplomiranoj arheologinji Zrinki Kalafatić iz Samoborskog muzeja.

³ Nalaze prikupljene u terenskom pregledu prof. V. Miroslavljevića ustupile su mi za pisanje ovoga rada i objavu prof. dr. sc. Nives Majnarić-Pandžić i dr. sc. Tihomila Težak-Gregl kojima ovom prilikom najljepše zahvaljujem. Crteže je izradila diplomirana arheologinja Marta Bezić na čemu joj zahvaljujem.

■ naselje	1 Grič	3 Gradec
● groblje	2 Prug	4 Jama
▲ ostava		

vjerojatno zaobljenog tijela, koji je ukrašen urezima nokta, dok se u gornjem dijelu tijela nalazi plastična traka s otiscima prstiju (T. 2: 4). Ulomak je oker vanjske i oker-crvene unutarnje površine i glatke obrade. Zamijećen je i ulomak lonca oker-sive boje i zaglađene površine koji je zaobljenog tijela i ravnog ruba, a ukrašen je plastičnom trakom s otiscima prstiju na najširem dijelu tijela posude (T. 2: 1). Od različitih tipova lonaca prepoznaje se i ulomak cilindrično oblikovanog vrata, čiji je ravni rub ukrašen kosim urezima (T. 2: 2). Ulomak je oker boje i zaglađene površine.

Osim ulomaka ukrašenih plastičnim trakama s otiscima prstiju ili nokta, te nizom ureza omiljenim kako u kasno brončano doba tako i u mnogim prapovijesnim kulturama, zabilježeni su i ulomci lonaca koji su u svom gornjem dijelu ukrašeni plastičnim rebrom (T. 3: 1-2). Jedan od njih ima rebro na vratu, sive je boje i glatke obrade te ukazuje na velike dimenzije lonca (T. 3: 1).

Pronađen je i ulomak izvučenog ruba lonca, djelomično zaglađene površine oker boje s dosta pljeve u fakturi. Ulomak je ukrašen žlijebom na vratu te otiscima noktiju na rubu (T. 3: 4).

Ulomak lonca sa stožastim vratom na trbuhu ima vodoravno fazetirani ukras kombiniran s urezanim S-motivom te kosim kaneliranjem, dok se na prijelazu trbuha u vrat posude nalazi ukras povezanih S-motiva (T. 5: 9). Ulomak je tamnosmedosive boje i uglačane površine.

S istog položaja potječe i ručka poligonalnog presjeka crne boje i glatke površine koja je pri spoju s posudom ukrašena pseudovrpčastim ukrasom (T. 5: 10).

Na položaju groblja prikupljeni su i ulomci različito oblikovanih zdjela. Tipološkom analizom moguće je izdvojiti zdjelu zaobljenog tijela i uvučenog ruba (T. 5: 6), kao i zdjelu zaobljenog tijela te ravnog ruba ukrašenu vodoravnim fazetiranjem (T. 5: 5). Vodoravnim fazetiranjem ukrašena je i zdjela zaobljenog tijela i uvučenog ruba crne glatke površine (T. 5: 4). Među ulomcima zdjela zabilježene su i one zaobljenog tijela čiji je uvučeni rub ukrašen prepoznatljivim koso ili okomito kaneliranim ukrasom (T. 5: 1-3, 7). Zanimljiv je i ulomak zdjele gore opisanog oblika koja je na tijelu ukrašena vodoravnim žlijebovima ispod kojih se nalaze koso položeni žlijebovi (T. 4: 8).

Među sakupljenim ulomcima nalaze se i ukrašeni ulomci posuda kojima zbog veličine nije moguće odrediti funkcije posude. Tako je zamijećen ulomak ukrašen vodoravnim kaneliranjem i s dva niza otisaka nekim četvrtastim predmetom ispod njih (T. 4: 1). Brojni su ulomci ukrašeni žlijebovima u različitim varijantama (T. 4: 2-4), među kojima su i kombinacije s urezima (T. 4: 4) te ubodima (T. 4: 2). Nisu ni rijetki ulomci ukrašeni mrežom ureza (T. 4: 7, 9), kojima je sličan i ulomak ukrašen češljastim ukrasom (T. 4: 5). Primijećen je i ulomak ukrašen pseudovrpčastim uzorkom (T. 4: 6). Ulomci ukrašeni plastičnim rebrom na trbuhu tijela posude isto nisu rijetkost (T. 3: 3, 5).

Nalazima s položaja groblja pripadaju još pločasti (T. 1: 5), te okrugli keramički uteg (T. 1: 4), ulomak keramičkog utega (T. 1: 3) i ulomak keramičkog podmetača (T. 1: 6). Osim tog uobičajenog inventara, najčešće ženskih grobova, zabilježene su i dvije brončane narukvice D-presjeka i otvorenih krajeva (T. 1: 1-2).

Usljed okolnosti ovih nalaza, njih je moguće odrediti jedino tipološko-kronološkom analizom. Ovdje su uzeti u obzir istovremeni nalazi s prapovijesnih naselja i grobalja na području Samoborskog gorja, Žumberka, te prostora Zagreba i nalazišta na Gorjancima, u Dolenjskoj i Beloj krajini. U nemogućnosti nalaženja bližih paralela, uzeti su u obzir i udaljeniji lokaliteti.

Ulomak lonca zaobljenog tijela i blago izvučenog ruba pronađen na naselju Grič (T. 2:5) prema tipološkoj klasifikaciji kasnobrončanodobne keramike S. Karavanić pripada tipu A3a i prema obliku i načinu ukrašavanja pripada tipu posude koji je široko rasprostranjen i kronološki je neosjetljiv (Vrdoljak 1994: 16, 24, 37, T. 1:1). Istom tipu lonca pripada i ulomak lonca zaobljenog tijela i ravnog ruba ukrašenog otiscima noktiju te na gornjem dijelu tijela posude plastičnom trakom s otiscima nekog instrumenta (T. 2:4). Ovakvi lonci zabilježeni su na naselju kulture polja sa žarama u Zagrebu, Gradec – samostan klarisa (Balen-Letunić 1996: 14, sl. 1:2, 4) koje je preliminarno datirano od 9. ili 8. st. prije Krista do polovice 6. st. pr. Krista (Majnarić-Pandžić 1992:11). Na udaljenijem naselju dobovsko-ruške grupe kulture polja sa žarama, na Špičaku iznad Sutle kod Bojačnog na kojem se život odvijao u Ha A2 i Ha B1-B2 vrijeme, zamijećeni su također ulomci ovakvih lonca (Pavišić 1986-1987: T. 9:2).

Lonci S-profiliranog tijela oker boje ukrašeni na ramenu posude plastičnom trakom s otiscima prsta (T. 2:3) ili otiscima nokta te otiscima prstiju na rubu posude (T. 2:6) pronađeni su na groblju kulture polja sa žarama u Dobovi na kojem se pokopavalo od kraja Ha A do u Ha B2 stupanj (Stare 1975: T.4:7, T. 47:2). Na groblju u Pobrežju, koje je datirano u stupanj Ha B, zamijećeni su isti takvi lonci (Pahič 1972:68,79, T. 24:8, T. 35:4). Lonci opisanog oblika zabilježeni su i na naseljima gdje su izdvojeni kao tip A6a, na kojima se pojavljuju kroz čitavo trajanje kulture polja sa žarama na prostoru srednjega Podunavlja (Vrdoljak 1994:17, 27, 37, T. 1:2, T. 11:2).

Ulomak lonca zaobljenog tijela s plastičnim rebrom na najvećoj širini posude (T. 2:1) ukazuje na tip posude koji se često pojavljuje kroz tijek prapovijesnih kultura i kronološki je neosjetljiv.

Ulomak lonca većih dimenzija s rebrom na vratu (T. 3:1) nalazi svoje paralele u loncu koji je imao funkciju žare u grobu 10 na groblju Borštek u Metliki koji je datiran u fazu Ljubljana II i Ljubljana IIIa (Dular 1979: 67, T. 6:4). Iste lonce nalazimo u funkciji žare u grobovima u Podzemelju gdje su datirani u stupanj Podzemelj 1 (Dular 1973: 547,

T. 1:2, T. 2:1). Žara ukrašena plastičnim rebrom na vratu zabilježena je u grobu 5 na Mestnim njivama u Novom mestu, groblju na kojem se sahranjivalo tijekom Ha B3 stupnja (Knez 1966: 58, 77, T. 7:2).

Ulomci posuda ukrašeni vodoravnim plastičnim rebrom na tijelu (T. 3:3, 5) pripadali su vjerojatno loncima ukrašenim plastičnim rebrom koji su služili kao žare pri sahranjivanju pokojnika, kako to pokazuju primjeri na ravnim paljevinskim grobljima u Metliki na položaju Borštek (Dular 1979: 75, T. 1:4, T. 7:1) i u Črnomlju na položaju Sadež gdje se pokopavalo od Ljubljana II stupnja do u Ljubljana IIIb stupanj (Dular 1979: 75, T. 12:6). Veliki trbušasti lonci u funkciji žare koji su ukrašeni u donjem dijelu tijela vodoravnim plastičnim rebrom, najbrojniji su predstavnik tipova posuda u stupnju Podzemelj 1 u Beloj krajini. Poznati su nalazi iz paljevinskih grobova u Podzemelju gdje su pronađeni pri dnu tumula, ali uslijed nedostatka podataka o istraživanjima nije moguće znati jesu li tumuli nasipani iznad paljevinskih grobova ili su oni ukopani u već postojeći tumul (Dular 1973: 547, T. 1:2; Dular 1978: T.XXXV:2). Žare s plastičnim vodoravnim rebrom na tijelu posude zabilježene su na Mestnim njivama (Knez 1966: T. 9:1, T. 14:2; Križ 1995: 53, 58 kat. jed. 100, kat. jed. 120) te u kasnobrončanodobnim grobovima na Kapiteljskoj njivi u Novom mestu (Križ 1995: 11, 31, kat. jed. 12), koji su datirani u 9. i 8. stoljeće prije Krista (Križ 1996: 127).

Ulomak izvučenog ruba lonca sa žlijebom na vratu (T. 3: 4) ima paralele u žari iz groba 5 u Špitalskoj dragi u Metliki koja je pripisana muškoj osobi prema prilogu igle s profiliranom glavicom stožastog završetka, zbog čega se datira u Ljubljana IIIa stupanj (Dular 1979: 75, 82, T. 12:6).

Na području Bele krajine i Dolenjske živjele su istovremeno ljubljanska kultura polja sa žarama i halštatska dolensjska skupina u vrijeme stupnja Podzemelj 1 (Dular 1979: 80-81) što je vidljivo u različitim načinima sahranjivanja: u ravnim paljevinskim grobljima (Metlika-Borštek, Špitalska draga, Črnomelj-Sadež, Novo mesto-Mestne njive, Kapiteljska njiva) i paljevinskim grobovima s drugačijim prilozima u tumulima (Podzemelj, Metlika-Hrib) (Gabrovec 1987: 37).

Ulomak izvučenog ruba, vjerojatno lonca zaobljenog tijela s plastičnim rebrom na gornjem dijelu tijela (T. 3:2), može se usporediti s nalazima iz naselja Kosovac kraj Bregane koje je datirano u mlađu fazu kulture polja sa žarama (Vrdoljak 1996: 181, T. 1:1), kao i s ulomcima pronađenim pri iskopavanju naselja koje se nalazilo na Gradecu – samostan klarisa u Zagrebu (Balen-Letunić 1996:14, sl. 3:3).

Među sakupljenim ulomcima nalaze se i ulomci zdjela zaobljenog tijela i uvučenog ruba čija se pojavnost može pratiti kroz čitavo kasno brončano doba do u starije željezno doba, kako na naseljima, tako i na grobljima. Zdjela zaobljenog tijela i uvučenog ruba (T. 5:6) pripada tipu B3c i pojavljuje se na naseljima i na grobljima od kasne kulture grobnih humaka kroz

čitavo razdoblje kulture polja sa žarama do u stupanj Ha C željeznog doba (Vrdoljak 1994: 18, 28, T. 16:4, T. 17: 1,4). Zdjele istog oblika ukrašene vodoravnim fazetiranjem (T. 5:4-5) označene su kao tip B3d i datiraju se u stariju kulturu polja sa žarama. Zdjela ukrašena vodoravnim fazetiranjem pojavljuje se na groblju u Dobovi u grobu 90 (Stare 1975: 29, T. 16:12) gdje se pojavljuje s iglom tipa Velem St. Vid i u kronološkoj razdiobi groblja u Dobovi grob 90 pribrojen je trećoj skupini koja je datirana u Ha B1 vrijeme (Dular 1979: 38). Isti tip zdjele nalazi paralele u naselju u Ormožu gdje je datiran u najstariju fazu naselja (Ha B1-Ha B2) (Lamut 1988/1989: 237, T. 5:15).

Ukras izveden kosim kaneliranjem na zdjelama uvučenog ruba (T. 5:1-3,7) pojavljuje se od sredine Ha A i traje do u Ha C vrijeme (Vrdoljak 1994: 18, 28-29, T. 16:1-3, T. 17:2-3, T. 18:3, T. 23:2). Zdjele s koso kaneliranim rubom (T. 5:3) pojavljuju se i među sakupljenim kasnobrončanodobnim nalazima s gradine Kiringrad koja je živjela od kasnog brončanog doba pa sve do u mlađe željezno doba (Balen-Letunić 1987: 3, 11, T. 1:1-2). Zdjele s koso gusto kaneliranim uvučenim rubom (T. 5:1-2) nalazimo i na nizinskom naselju Gradišće u Starom Čiču kod Velike Gorice koje je datirano u vrijeme Ha B (Balen-Letunić 1996: 15, sl. 6:4). Na Prugu je pronađen i ulomak zdjele zaobljenog tijela i uvučenog koso kaneliranog ruba ukrašen vodoravnim snopom ureza ispod kojih je motiv koso položenih ureza koji su vjerojatno tvorili trokutaste motive (T. 4:8). Urezani motiv vodoravnih linija i trokuta ispod njih zabilježen je na groblju u Dobovi (Stare 1975: T. 49:4), te na naselju na Gradecu u Zagrebu (Balen-Letunić 1996: sl. 1:5).

Fazetirana ručka (T. 5:10) pripadala je vjerojatno loncu s dvije ručke, tzv. amfori, kakve su česte na groblju u Dobovi (Stare 1975: T. 1:1, grob A, T. 2:2, grob E, T. 4:1-3, 8, T. 5:13 i dalje). Na groblju u Dobovi nalazimo paralelu i za pseudovrpčasti ukras omiljen u Ha B vremenu (Stare 1975: T. 60:6-7), kakav nalazimo i na jednom ulomku pronađenom na groblju (T. 4:6). Pseudovrpčasti ukras zamijećen je i na keramičkim posudama iz grobova u Velikoj Gorici (Vinski-Gasparini 1987:590, sl.37:12, Karavanić 2000: T. 15:4, T. 30:5).

Na vrijeme grupe Velika Gorica koja je trajala u vrijeme Ha B1 i Ha B2 stupnja (Vinski-Gasparini 1987: 586) ukazuju i druge vrste ukrasa kakve nalazimo na ulomcima s Pruga. Među njima su zamijećeni ulomci ukrašeni žlijebovima (T. 4., 3), vodoravnim žlijebovima u kombinaciji s ubodima nekog instrumenta (T. 4., 2), te ulomci ukrašeni urezima isto u kombinaciji s ubodima (T. 4, 4). Opisani ukrasi zabilježeni su u pokusnim istraživanjima naselja na Kosovcu kod Bregane koje je živjelo u mlađoj fazi kulture polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj (Vrdoljak 1996., 181, T. 1, 2-8). Slični primjerci pronađeni su i na gradini na Kiringradu (Balen-Letunić 1987., 6, 14, T. 5, T. T. 6, 1-2, 5-6, T. 12, 3-4) gdje su datirani u mlađe stupnjeve kasnog

brončanog doba i u starije željeznog doba, te u bedemu na Turskoj kosi za koji se drži da je načinjen krajem Ha B ili početkom Ha C vremena (Čučković 1988-1989, 438, T. 1., 3-4).

Jedini metalni nalazi pronađeni u uništenim grobovima u Prugu su dvije neukrašene brončane narukvice D-presjeka i otvorenih krajeva (T. 1:2) kakve su zabilježene među nalazima u i izvan grobnih cjelina na groblju u Velikoj Gorici (Karavanić 2000: 147, T. 7:2-4, T. 10:10, T. 22:25), kao i u grobovima u Dobovi (Stare 1975: T. 22:6, 7).

Ulomak prijenosnog ognjišta s naselja Grič (T. 1:7) nije novost među inventarom nalaza s naselja kasnoga brončanog doba. Na obližnjem naselju Kosovac kod Bregane pronađeno je prijenosno ognjište (Vrdoljak 1996: 180, T. 4), a ognjišna rešetka pronađena je na, već spominjanom, Gradecu-samostan klarisa u Zagrebu (Majnarić-Pandžić 1992: 1, sl.1).

Ulomak stožastog vrata lonca plijeni pažnju svojim spiralnim ukrasom (T. 5:9). Vjerojatno se radi o loncu stožastog vrata kakav je zabilježen među nalazima iz paljevinskih ravnih grobova u Krupačama (Brunšmid 1898: 140, sl. 3). Lonac stožastog vrata pronađen je i u kosturnom grobu 7 koji je najstariji u tumulu 139 na Budinjaku, a datiran je u Podzemelj 1 stupanj, te u dvojnog grobu 6 u istom tumulu koji pripada prijelazu stupnja Podzemelj 1 u Podzemelj 2 stupanj (Škoberne 1999: 54, 99-100, 107, T. 13:2, T. 17:1, T. 18:2). Ukras spiralom zamijećen je na ulomcima izvan grobnih cjelina u Podzemelju (Dular 1973: 553, sl. 1, 3-5). Okomito izvedena spirala nalazi se na posudi iz groba 29 s ravnog paljevinskog groblja Borštek u Metliki koje je datirano u Ljubljana II stupanj (Dular 1979: 69, 75; T. 9:4). Na naselju Zecovi koje se nalazi u dolini Sane u sjeverozapadnoj Bosni, ulomci ukrašeni povezanim S-motivima zabilježeni su u trećem stratumu naselja (Benac 1959: 43-44, T. XVIII:1) koji je prema Čoviću drugi period koji obuhvaća kasno brončano doba i svakako početak starijeg željeznog doba (Čović 1965: 38-39, T. I:3). Radi se o ukrasu koji je prepoznatljiv za Basarabi kulturu čija je zapadna granica jezgre njezina rasprostiranja zabilježena u Srijemu, na Gradini na Bosutu, području bosutske grupe odakle se vrlo vjerojatno taj utjecaj širio prema zapadu (Metzner-Nebelsick 1992: 349). Utjecaj Basarabi kulture zabilježen je i na području Podravine i Pomurja te na jugoistočnoalpskom prostoru. Pri pokusnim istraživanjima naselja u Sigecu kod Ludbrega pronađeni su ulomci keramike ukrašene Basarabi stilom (Šimek 1982: 268, T. II:6). Nalazi ukrašeni spiralnim ukrasom zamijećeni su i na keramici naselja druge faze naselja u Ormožu koja je datirana u Ha B3 i početak Ha C (Lamut 1988/1989: 240, 242, T. 4:5, T. 20:5, T. 23:9, T. 24:12). Postojanje Basarabi stila prisutno je među nalazima iz grobova u tumulu u Frögu, gdje je keramika datirana najkasnije u drugu polovicu 8. st. pr. Krista (Teržan 1990: 74, sl. 53). Utjecaj Basarabi kulture u jugoistočne Alpe stigao je nizinom uz Dravu i Muru,

dok je do Zecova, Samoborskog gorja, Bele krajine i Dolenjske stigao savskim slivom (Dular 1973: 554, 558) krajem kasnog brončanog i početkom željeznog doba na ovom području.

Među ulomcima pronađenim na groblju iza naselja Grič zapaženi je ulomak vrata posude ukrašen vodoravnim žlijebovima (T. 5:12). Ukrašen žlijebljenjem zamijećen je na jednom ulomku trbuha posude u zanimljivoj kombinaciji koso položenih preklapajućih žlijebova (T. 5:8). Pronađen je i ulomak posude manjih dimenzija tamnosive boje i glatke površine, ukrašen vodoravnim urezima ispod kojih je niz od okomita četiri ureza do kojih se nalazi bradavičasto ispupčenje posude okruženo s dva niza okruglih uboda (T. 5:11).

Ulomak vrata s vodoravnim žlijebovima (T. 5:12) ukazuje na razvijeno starije željezno doba kako se može zaključiti prema nalazima u Dolenjskoj, gdje se vodoravno žlijebljenje može pratiti od početka željeznog doba do u mlađe željezno doba (Dular 1982: 85). Dok ukrašen vodoravnim žlijebljenjem ima paralele u obližnjoj Dolenjskoj, ukrašen koso položenih preklapajućih žlijebova (T. 5:8) nalazi sličan motiv u grobu 1 tumula XII u Kaptolu (Vinski-Gasparini 1987: T. XX: 11) koji je datiran u 7. st. pr. Krista (Majnarić-Pandžić 1998: 236-237, sl. 64). Ukrašen ispupčenjem okruženim ubodima te urezima vodoravnim iznad toga i okomitim pored ispupčenja na ulomku šalice (T. 5. 11) zabilježen je u sličnom primjerku u Novom mestu u grobu 14 u tumulu V na Kapiteljskoj njivi. Na zdjeli iz Novog mesta ispupčenje se javlja u kombinaciji s dva udubljenja, okruženo je ubodima, sam ukrašen je u kombinaciji s urezima koji tvore trokute na najvećoj širini tijela posude (Križ 2000., 31, 55, sl. na str. 42, T. 9, grob V/14, 1). Tumul V u kojem je pronađena ova posuda tipični je predstavnik starijeg željeznog doba u Dolenjskoj i bio je u upotrebi 300 godina, od horizonta Stična – Novo mesto do negovskog horizonta (Križ 2000., 40-41). Motiv okruglog oblog ispupčenja ovjenčano krugom uboda isto u kombinaciji s dvije jamice nalazimo i na gradini Klinac koja je datirana u kasnohalštatsko vrijeme 5. i 4. st. pr. Krista, gdje se tom ukrasu daje južnopanonska i sjevernobosanska orijentacija (Majnarić-Pandžić 1986., 35, 37, sl. 12, 1), budući da takav ukrašen možemo pratiti i u sojeničkom naselju u Donjoj dolini (Truhelka 1901: sl. 27, T. XVII:6).

Na Griču su pronađeni ulomci zadebljanog ruba, vjerojatno lonca sive boje (T. 6:4) te ulomci češljasto ukrašene keramike sivo-crne boje s primjesama grafita u fakturi (T. 6:9-10). Na groblju pronađeni su ulomak zadebljalog ruba lonca s naglašenim vratom sive boje i polirane površine (T. 6:1), ulomci zadebljalih rubova sive boje (T. 6:2-3), te ulomak S-profiliranog lonca s izvučenim rubom i tijelom ukrašenim češljastim ukrasom smeđe boje (T. 6:11). Keramika vrlo slična ovoj zabilježena je na naselju Kuzelin kod Sesveta gdje se keltsko obitavanje prema nalazu novca samoborskog

tipa te kronološki osjetljivim metalnim nalazima datira u 1. st. pr. Krista (Sokol 1986: 85). Ulomci lonaca zadebljalih rubova, te grafitna keramika pronađeni su pri iskopavanju Starog grada kod Podbočja na brežuljkastom dijelu Gorjanaca što se pruža prema Krki u sloju koji je datiran u kasnolatsko doba (Guštin, Cunja, Predovnik 1993:26-27, sl. 7:10, 19, 21-22, sl. 8:11, sl.9: 5-7). Na naselju Libna zabilježena je grafitna keramika, keramika ukrašena metličastim ukrasom te ulomci zadebljalih rubova koji su datirani u Lt D doba (Guštin 1976: 16, T. 89:7, 11-13, 17). Nalazi češljasto ukrašene grafitne keramike i ulomci lonaca zadebljalih rubova pronađeni su i na naselju u Stični gdje se živjelo u srednjem i kasnom latenu u vrijeme mlađeg željeznog doba (Frey & Gabrovec 1969: 17, sl. 1: 1-2, 6; sl. 2:14, sl. 3: 1-2, T. 2: 1-4). Ulomak zadebljalog ruba lonca latenske keramike izrađene na lončarskom kolu, uz ulomke ukrašene češljastim ukrasom te motivom mreže i linija, zabilježeni su među nalazima s gradine Kiringrad (Balen-Letunić 1987: 10, T. 11:5). Na Kučaru u Beloj krajini, naselju iznad tumula u Podzemelju, pronađeni su ulomci keramike ukrašene mrežastim urezima u kući E koja se datira u latensko razdoblje (Dular 1995: 55, T. 56: 5-8).

Ulomci zabilježeni na groblju (T. 6: 1-3, 11) pronalaze svoje paralele u nalazima iz paljevinskog groblja u Novom mestu na položaju Betelov vrt gdje su bili kontinuirano pokapani pokojnici od 1. stoljeća prije Krista do druge polovice 2. stoljeća poslije Krista (Knez 1992: 92). Uz lonce S-profiliranog tijela s češljastim ukrasom koji su bili čest prilog u grobu (Knez 1992: T. 41:1, T. 49:10, T. 54:3), zabilježen je i ulomak ruba lonca vjerojatno bikoničnog tijela koji je u gornjem dijelu tijela rebrasto profiliran, izrađen je na lončarskom kolu i ukazuje na keltsku tradiciju izradbe te se pojavljuju od sredine 1. st. prije Krista i u upotrebi su još u Tiberijevo vrijeme (Knez 1992:88, T. 53:10, T. 70:13, T. 94).

Na položaju Grič pronađen je ulomak zdjele rađene na lončarskom kolu ukrašen girlandoidnim urezima na ravno izvučenom rubu okercrvene boje i glatke površine na kojoj su se sačuvali djelomični ostaci zelene glazure (T. 6:5). S istog položaja potječu ulomci dvaju lonaca izrađenih na lončarskom kolu s izvučenim rubom oker boje i glatke površine (T. 6:7-8), te ručka poligonalnog presjeka. Ulomci slični ovima pronađeni su i na Kučaru koji je bio naseljen i tijekom kasne antike (Dular 1995: T.79:5, T. 84:7, T. 85:10). Opisani ulomci ukazuju na antičko razdoblje, dok bi glazirani ulomak ukazivao određenije na kasnu antiku, što je i potvrđeno u probnim istraživanjima 1990. godine (Gregl 1992: 149).

Položaj brda Grič bio je privlačan za naseljavanje tijekom nemirnih vremena kakva su bila krajem brončanog doba, starijeg željeznog doba, krajem mlađeg željeznog doba i u vrijeme kasne antike. O zaposjedanju ovog područja svjedoče nalazi s naselju pripadajućeg groblja koje se nalazilo na položaju Prug, na kojem

su zabilježeni nalazi iz kasnog brončanog doba, te prijelaza na starije željezno doba, zatim iz razdoblja kasnog latena te vremena kasne antike. Ako promatramo mikrotopografsku sliku naselja i groblja iznad crkve Sv. Marije Okičke može se zamijetiti kako se položaj koristio u nemirnim vremenima u dužem vremenskom slijedu. Područje sjeveroistočnog dijela Samoborskog gorja gotovo i nije arheološki istraživano. Podatke o naseljenosti ovoga područja u prošlosti dugujemo slučajnim nalazima. Slučajni nalaz je brončana narukvica trokutastog presjeka datirana u II. fazu kulture polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj koja je pronađena u Zdenčini, mjestu u ravnicu između obronaka Samoborskog gorja i rijeke Kupe, a nedaleko od Sv. Marije Okičke (Vinski-Gasparini 1973: 73, 102, T. 26: 2). Nalaz govori o naseljenosti ovog kraja u starijoj fazi kasnog brončanog doba. Mlađa faza kasnoga brončanog doba predstavljena je upravo opisanim nalazima na naselju i groblju kod Sv. Marije Okičke. Na keramici s groblja vidljiva je pripadnost grupi Velika Gorica mlađe faze kulture polja sa žarama, a mnoge paralele su primijećene na groblju u Dobovi koje pripada dobovsko-ruškoj grupi. Zsigurno možemo te nalaze datirati u vrijeme Ha B stupnja, a pojedine oblike i preciznije u završetak Ha B vremena, kada ni ovo područje nisu mimoišle promjene zabilježene na onovremenim grobljima na prostoru Bele krajine gdje se mogu pronaći brojne usporedbe za pojedine keramičke ulomke s okićkog prostora.

Nedaleko od naselja Grič nalazi se još jedno visinsko naselje Gradec iznad sela Podgrađe, na kojem su sakupljeni samo površinski ulomci kasno-brončanodobne keramike (Radović&Škoberne 1989: 113, Majnarić-Pandžić 1993: 79). Između visinskih naselja Gradec i Grič pod Okićem postoji jasna optička veza. Na Plešivici ispod crkve sakupljena je isto kasnobrončanodobna keramika (Majnarić-Pandžić 1993: 79), a kod zgrade nekadašnjeg Lječilišta pronađena je igla s makovičastom glavicom koja je datirana u stariju fazu kasnog brončanog doba (Radović&Škoberne 1989: 21; Škoberne 1999:14; Težak-Gregl&Gregl 2001:80). Brončanodobno naselje zabilježeno je i na prirodnoj uzvisini iznad sela Donji Pavlovcani kod Jastrebarskog (Težak-Gregl&Gregl 2001:80).

Naselja koja su živjela u prvim stoljećima posljednjeg tisućljeća prije Krista u bližoj okolini nalaze se na obroncima okrenutim savskoj dolini kako to pokazuju Kosovac kod Bregane (Vrdoljak 1996) koji se nalazi na sjevernom rubu Samoborskog gorja, te Sv. Križ kod Križa Brdovečkog (Radović&Škoberne 1989:124; Balen-Letunić 1996:15). Istom redu naselja pripadaju i naselje na Gradecu u Zagrebu (Majnarić-Pandžić 1992; Balen-Letunić 1996) te Kuzelin kod Sesveta koji su se smjestili na obroncima Zagrebačke gore (Sokol 1986). Groblja mlađe faze kulture polja sa žarama zabilježena su u Velikoj gorici, te u Krupačama, Trešćerovcu (Vinski-Gasparini 1973), Žamariji i Ozlju (Balen-Letunić 1981) podno Žumberka, na obroncima okrenutim Kupi. Nijedno

od spomenutih nalazišta nema istraženo i naselje i groblje, te se time podvlači šteta koja je načinjena uništavanjem lokaliteta na položaju Prug, čime je groblje nepovratno izgubljeno.

Nalazi prikupljeni na naselju i groblju iznad Sv. Marije Okičke govore u prilog naseljenosti u vrijeme Ha B vremena, te na prijelazu u starije željezno doba. Područje Samoborskog gorja i Žumberka nisu mimoišla previranja i promjene toga vremena. Najslikovitije o tom vremenu govori i jedino, na ovom području, sustavno istraživano prapovijesno nalazište Budinjak, gdje su uz naselje iz kasnog brončanog i starijeg željeznog doba zabilježeni i paljevinski ravni kasnobrončanodobni ukopi, zatim paljevinski ukopi u tumulu, kosturni ukopi u tumulu te ravni kosturni ukopi (Škoberne 1999: 17-40), što govori o dužem kontinuiranom životu na ovom području gdje su se susretali utjecaji iz Panonske ravnice, područja Like te prostora Dolenjske, čijem kulturnom krugu i pripada budinjačko kasnobrončanodobno i stariježeljeznodobno društvo. Utjecaj iz Podunavlja vidljiv je i u nalazu keramike ukrašene Basarabi stilom, a da nije usamljen primjer podunavskog utjecaja na području Žumberka i Samoborskog gorja primjer su i razvodnici s upisanim križem rađenim na probroj pronađeni u glasovitom dvojnog grobu 6 tumula 139 na Budinjaku (Škoberne 1999:63, sl. 41:5, T. 9:1-4). O mogućem životu i ukopima iz razdoblja starijeg željeznog doba govore ulomci keramike ukrašeni u modi tog vremena (T: 5: 8,11-12) pronađeni na položaju groblja. Vrijeme prijelaza na starije željezno doba zabilježeno je u impulsima sličnim području Bele krajine i Dolenjske, dok ulomci koji moguće upućuju na prisutnost života i u starije željezno doba ukazuju na utjecaje iz Dolenjske koji su se preko ovog područja širili u Panoniju i obrnuta strujanja iz Panonije u Dolenjsku.

Trag vremena mlađeg željeznog doba na istočnim obroncima Samoborskog gorja zabilježen je u nalazima predmeta iz nekoliko paljevinskih grobova srednjolatenskog vremena iz Malunja podno Plešivice (Majnarić-Pandžić 1970: 33-36, T. XX, XXI:4-6).

Krajem mlađeg željeznog doba zaposjedana su opet visinska naselja na obroncima gorja koja se pružaju prema dolini Save i njezinim pritocima i tu naselje na Griču iznad Sv. Marije Okičke nije izuzetak. Kasnolatensko visinsko naselje zabilježeno je na Gradecusamostan klarisa u Zagrebu (Majnarić-Pandžić 1992: 11), te na Kuzelinu kod Sesveta (Sokol 1987: 4-5). O tom vremenu kao nesigurnom govori više primjera naselja na području sjeverozapadne Hrvatske, Posavja i Štajerske koja se nakon srednjeg latena kada se obitavalo u ravnicu, sele u vrijeme kasnog latena, odnosno stupnja Mokronog III na ovom području, na visinska naselja koja su prije toga bila naseljena u kasno brončano doba i starije željezno doba (Božič 1987: 883). O nemirnom vremenu govori i ostava keltskog novca tipa Samobor podno Okića, pronađena 1922. godine u keramičkoj posudi i datirana u vrijeme prve polovice 1. st. prije Krista (Majnarić-Pandžić 1993: 83).

Podno Novog Sela Okičkog, u selu Repišću, zabilježen je položaj vicusa ili villae rusticae, kako se drži bez iskopavanja, te šest noričko-panonskih tumula i nadgrobna stela s reljefnim prikazom, što svjedoči o naseljenosti i u vrijeme 1. i 2. stoljeća poslije Krista (Gregl 1992).

Najmlađi tragovi naseljavanja na položaju Grič kod Sv. Marije Okičke datiraju u vrijeme kasne

antike kada je položaj služio kao refugij, pored kojeg je zabilježeno i kasnoantičko groblje, u literaturi poznato pod imenom Popov dol, a koje se prema predmetima iz grobova (brončane narukvice i pojasne kopče, staklene čaše) koji su kao poklon stizali u Arheološki muzej u Zagrebu i Samoborski muzej datiraju u 4. stoljeće poslije Krista (Damevski 1976: 66, T. XV:2; Zagreb 1994: 124; Muzeopis 1996: 118; Košćević 1999).

POPIS LITERATURE

- Balen-Letunić 1981 D. Balen-Letunić: Grobovi kasnog brončanog i starijeg željeznog doba iz okolice Karlovca, VAMZ 3/XIV, Zagreb 1981., 11-23
- Balen-Letunić 1987 D. Balen-Letunić: Prehistorijski nalazi s gradine Kiringrad, VAMZ 3/XX, Zagreb 1987, 1-30
- Balen-Letunić 1996 D. Balen-Letunić: Novi kasnobrončanodobni lokaliteti sa zagrebačkog područja, Izdanja HAD-a sv. 17, Zagreb 1996., 13-27
- Benac 1959 A. Benac: Slavonska i ilirska kultura na prehistorijskoj gradini Zecovi kod Prijedora, Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, nova serija XIV, Sarajevo 1959., 13-51
- Brunšmid 1898 J. Brunšmid, Groblje sa urnama u Krupačama kod Krašića u Hrvatskoj, Vjesnik Hrvatskoga arheološkoga društva, n.s. III, Zagreb 1898., 137-143
- Čović 1965 B. Čović: Uvod u stratigrafiju i hronologiju praistorijskih gradina u Bosni, Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, nova serija XX, Sarajevo 1965., 27-146
- Čučković 1989 L. Čučković: Brončanodobni nalazi iz karlovačke regije, Arheološki vestnik 39-40 (1988-1989), Ljubljana 1989., 437-451
- Damevski 1976 V. Damevski: Pregled tipova staklenog posuda iz italskih, galskih, mediteranskih i porajnskih radionica na području Hrvatske u doba Rimskog Carstva, Arheološki vestnik XXV, Ljubljana 1976., 62-87
- Dular 1975 J. Dular: Bela krajina v starohalštatskem obdobju, Arheološki vestnik XXIV (1973), Ljubljana 1975., 544-619.
- Dular 1978 J. Dular: Podzemelj, Katalogi in monografije 16, Ljubljana 1978.
- Dular 1979 J. Dular: Žarno grobišče na Borštku v Metliki: Arheološki vestnik XXX, Ljubljana 1979., 65-100
- Dular 1982 J. Dular: Halštatska keramika v Sloveniji, Prispevek k proučevanju halštatske grobne keramike in lončarstva na Dolenjskem, Dela SAZU 23, Ljubljana 1982.
- Dular & Ciglencečki & Dular 1995 J. Dular & S. Ciglencečki & A. Dular: Kučar Železnodobno naselje in zgodnjekršćanski stavbni kompleks na Kučarju pri Podzemlju, Operaa Instituti Archaeologici Sloveniae 1, Ljubljana 1995
- Frey & Gabrovec 1969 O. – H. Frey & S. Gabrovec: K latenski poselitvi Dolenjske, Arheološki vestnik XX, Ljubljana 1969., 7-26
- Gabrovec 1987 S. Gabrovec, Dolenjska grupa: Praistorija jugoslavenskih zemalja V, Sarajevo 1987., 29-119
- Geografija SR Hrvatske II 1974 Geografija SR Hrvatske II, Zagreb 1974.
- Gregl 1992 Z. Gregl: Antičko nalazište Repišće kod Jastrebarskog. VAMZ 3/XXIV-XXV (1991-1992), Zagreb 1992., 145-150
- Guštin 1976 M. Guštin: Libna, Posavski muzej Brežice knjiga 3, Brežice 1976.
- Guštin & Cunja & Predovnik 1993 M. Guštin & R. Cunja & K. K. Predovnik: Podbočje/Stari grad, Posavski muzej Brežice knjiga 9, Brežice 1993.
- Karavanić 2000 S. Karavanić: Problem prijelaza iz starije u mladu kulturu polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj, doktorski rad, Zagreb 2000.,rukopis
- Katalog 1925 Katalog kulturno-historijske izložbe grada Zagreba prigodom hiljadugodišnjice hrvatskog kraljevstva 925.-1925., Zagreb 1925.
- Knez 1966 T. Knez: Žarno grobišče v Novem mestu, Arheološki Vestnik XVII, Ljubljana 1966., 51-83
- Knez 1992 T. Knez: Novo mesto II, Keltsko-rimsko grobišče Beletov vrt, Carniola archaeologica 2, Novo mesto 1992.
- Košćević 1999 R. Košćević: Nekoliko starih brončanih nalaza iz okolice Samobora, Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu 13-14 (1996-1997), Zagreb 1999., 41-48
- Kremenić 1993 D. Kremenić: Novo Selo Okičko (Rani primjer seoske urbanizacije). *Pod Okićem*, Zagreb 1993, 62-67
- Križ 1995 B. Križ: Novo mesto pred Iliri, Dolenjski muzej – katalog razstave, Novo mesto 1995.
- Križ 1996 B. Križ: Kapiteljska njiva v Novem mestu – Raziskave prazgodovinskega grobišča, Varstvo spomenikov 37, Novo mesto 1996., 126-138

- Križ 2000 B. Križ: Novo mesto V, Kapiteljska njiva, Gomila IV in gomila V, *Carniola archaeologica* 5, Novo mesto 2000.
- Lamut 1989 B. Lamut: Kronološka skica prazgodovinske naselbine v Ormožu, *Arheološki vestnik* 39-40 (1988-1989), Ljubljana 1989., 235-276
- Majnarić-Pandžić 1970 N. Majnarić-Pandžić: Keltsko-latenska kultura u Slavoniji i Srijemu, *Acta musei Cibalensis* 2, Vinkovci 1970.
- Majnarić-Pandžić 1986 N. Majnarić-Pandžić: Prilog poznavanju kasnog brončanog i starijeg željeznog doba na Kordunu i Baniji, *Izdanja HAD-a sv. 10*, Zagreb 1986., 29-43
- Majnarić-Pandžić 1992 N. Majnarić-Pandžić: Prapovijesna naselja na Gradecu: Zagrebački Gradec 1242-1850., Zagreb 1992, 1-12
- Majnarić-Pandžić 1993 N. Majnarić-Pandžić: Keltska nalazišta podno Plešivice, Pod Okićem, Zagreb 1993., 79-84
- Majnarić-Pandžić 1998 N. Majnarić-Pandžić: Brončano i željezno doba, *Prapovijest*, Zagreb 1998., 161-369
- Metzner-Nebelsick 1992 C. Metzner-Nebelsick: Gefäße mit basaraboider Ornamentik aus Frög, *Festschrift zum 50jährigen Bestehen des Institutes für Ur- und Frühgeschichte der Leopold-Franzens-Universität Innsbruck*, Bonn 1992., 349-383
- Muzeopis 1996 Muzeopis 1946-1996, ur. D. Balen & Z. Dukat, katalog izložbe, Zagreb 1996.
- Pahič 1972 S. Pahič: Pobrežje, *Katalogi in monografije* 6, Ljubljana 1972.
- Pavišić 1988 I. Pavišić: Rezultati probnih iskopavanja na prethistorijskoj gradini Špičak u Bojačnom, *Prilozi* 3-4 (1986-1987), Zagreb 1988, 5-23
- Radovčić & Škoberne 1989 J. Radovčić & Ž. Škoberne: Zagreb prije početaka, Zagreb 1989.
- Sokol 1986 V. Sokol: Donja Glavnica – Kuzelin, Sesevete, 40 godina arheoloških istraživanja u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, *Koprivnica* 1986; 85-87
- Sokol 1987 V. Sokol: Iz arheološke i starije prošlosti Zagreba – Sesevetskog prigorja, katalog izložbe, Zelina – Sesevete 1987.
- Stare 1975 F. Stare: Dobova, Posavski muzej Brežice, knjiga 2, Brežice 1975.
- Sudnik 1993 I. Sudnik: Putositnice martinskim krajem. Pod Okićem, Zagreb 1993., 493-501
- Šimek 1982 M. Šimek: Dosadašnja arheološka istraživanja u Sigecu, *Koprivnica* 1982., 265-278
- Škoberne 1999 Ž. Škoberne: Budinjak – Kneževski tumul, Zagreb 1999.
- Škoberne & Gregl 2002 Ž. Škoberne & Z. Gregl, *Žumberak od prapovijesti do kasne antike*, katalog izložbe, Zagreb 2002.
- Teržan 1990 B. Teržan: Starejša železna doba na Slovenskem Štajerskem, *Katalogi in monografije* 25, Ljubljana 1990.
- Težak-Gregl & Gregl 2001 T. Težak-Gregl & Z. Gregl: Područje Jastrebarskog od prapovijesti do ranog srednjeg vijeka na temelju arheoloških podataka: Jastrebarsko: 1249.-1999.: 750 godina grada (ur. F. Potrebeca & K. Matešić), *Jastrebarsko* 2001., 77-91.
- Truhelka 1901 Ć. Truhelka: Prehistorička sojenica u koritu Save kod Donje Doline, *Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini* XIII, Sarajevo 1901., 227-288
- Vinski-Gasparini 1973 K. Vinski-Gasparini: Kultura polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj, *Monografije Filozofskog fakulteta u Zadru* 1, Zadar 1973.
- Vinski-Gasparini 1983 K. Vinski-Gasparini: Kultura polja sa žarama sa svojim grupama, *Praistorija jugoslavenskih zemalja* IV, Sarajevo 1983., 547-646
- Vinski-Gasparini 1987 K. Vinski-Gasparini: Grupa Martijanec-Kaptol, *Praistorija jugoslavenskih zemalja* V, Sarajevo 1987., 182-231
- Vrdoljak 1995 S. Vrdoljak: Tipološka klasifikacija kasnobrončanodobne keramike iz naselja Kalnik-Igrišće (SZ Hrvatska), *Opuscula archaeologica* 18 (1994), Zagreb 1995., 7-81
- Vrdoljak 1996 S. Vrdoljak: Prapovijesno naselje na Kosovcu kod Bregane (Samobor), *Opuscula archaeologica* 20, Zagreb 1996., 179-188
- Zagreb 1994 Od nepobjedivog sunca do sunca pravde, Rano kršćanstvo u kontinentalnoj Hrvatskoj, ur. Ž. Demo, katalog izložbe, Zagreb 1994.

SUMMARY

A CONTRIBUTION TO THE UNDERSTANDING OF THE SITE ABOVE SV. MARIJA OKIČKA

Key words: Novo Selo Okičko (Popov dol), Grič, Prug, cemetery, settlement, Late Bronze Age, Early Iron Age, Late Iron Age, Late Roman period

The position of the Grič hill was suitable for settlement in the periods of unrest such as the end of the Bronze Age, the Early Iron Age, the end of the Late Iron Age and the late antiquity. Evidence of people living in this area comes from the necropolis situated on the site of Prug. Finds from that site are dated into the late Bronze Age and the transition period from the Bronze Age and the Early Iron Age, late La Tène culture and the late antiquity. Microtopographic position of the settlement and necropolis above Sv. Marija Okička suggests that this site was used in times of unrest for longer periods of time. The area of the northeastern area of the Samobor Hills has remained almost unexplored from the archaeological point of view. All data concerning life in this region in the past come from accidental finds.

One such find is the bronze bracelet of triangular cross-section dated into the 2nd phase of the urnfield culture in the northern Croatia. It was found in Zdenčina, a village in the plain between the slopes of the Samobor Hills and the river Kupa, not far from the Sv. Marija Okička. (Vinski-Gasparini 1973: 73, 102, T. 26: 2). The find proves that this area was inhabited in the early phase of the late Bronze Age. The late phase of the late Bronze Age is illustrated by the finds from the necropolis and settlement at Sv. Marija Okička. The pottery from the necropolis has characteristics of the Velika Gorica group of the late phase of the Urnfield Culture, and there are also many similar features at the necropolis in Dobova which belongs to the Dobova-Ruše group of the same complex. Those finds are generally dated in the Ha B period. Some pottery shapes clearly belong to the late phase of that period, when changes that were observed on the necropolises in neighboring Bela Krajina also affected this area. Many of pottery shards from Okič are similar to the material found on the sites of Bela Krajina.

In the vicinity of the settlement Grič, there is another hillfort called Gradec located above the village Podgrade. A number of pottery shards dating from the late Bronze Age were found on the surface of that site. (Radovčić & Škoberne 1989: 113, Majnarić-Pandžić 1993: 79). There is clear visual contact between the hillforts Gradec and Grič under the Okič. The late Bronze Age pottery was also found on the site of Plešivica, below the church (Majnarić-Pandžić 1993: 79), and a pin with poppy-shaped head was found near the building of former medical center. The pin belongs to the type dated into the early phase of the late Bronze Age (Radovčić & Škoberne 1989: 21; Škoberne 1999: 14; Težak-Gregl & Gregl 2001: 80). Another Bronze Age settlement was established on the natural elevation above the village Donji Pavločani near Jastrebarsko (Težak-Gregl & Gregl 2001: 80).

Settlements that were active in the first centuries of the last millennium BC were situated on the hill slopes facing the Sava Valley. The evidence of that can be found in Kosovac near Bregana (Vrdoljak 1996), located at the

northern fringes of the Samobor Hills, and in Sv. Križ near Križ Brdovečki (Radovčić & Škoberne 1989: 124; Balen-Letunić 1996: 15). Settlements located at Gradec in Zagreb (Majnarić-Pandžić 1992; Balen-Letunić 1996) and Kuzelin near Sesvete (Sokol 1986) on the slopes of the Zagreb Mountain belong to the same settlement group. Cemeteries of the late phase of the Late Bronze Age were found in Velika Gorica as well as in Krupače, Treščerovac (Vinski-Gasparini 1973), Žamarija, and Ozalj (Balen-Letunić 1981) under Žumberak, on hill slopes overlooking the river Kupa. At none of the mentioned sites were the settlement and necropolis both explored. That makes the damage created by the irreversible destruction of the necropolis on the site of Prug, even graver.

Finds collected from the settlement and necropolis at Sv. Marija Okička suggest that the village was inhabited during the Ha B period and during the transitional period at the very beginning of the early Iron Age. The area of the Samobor Hills and Žumberak were also affected by turmoil and changes of the time. The most illustrative example and the only systematically explored prehistoric site in this area is Budinjak. Beside the settlement of the Late Bronze Age and the Early Iron Age, excavations revealed flat incineration burials of the Late Bronze Age, incineration burials under tumulus, inhumation burials under tumulus, as well as flat inhumation burials (Škoberne 1999: 17-40). This suggests that the area was inhabited during longer periods of time. This was the crossroads of various influences coming from Pannonia, Lika and Dolenjska. The Late Bronze Age and the Early Iron Age community of Budinjak belonged to the Dolenjska cultural sphere. The influence from the Danube region is visible on the pottery with the Basarabi-style decoration. Another example of the same influence in the area of Žumberak and the Samobor Hills are horse gear divisions in form of encircled cross made in repoussé technique that were found in the famous grave 6 of the tumulus 139 at Budinjak (Škoberne 1999: 63, fig. 41: 5, T. 9:1-4). The pottery decorated in the Early Iron Age fashion (T: 5: 8, 11-12) that was found in the area of graveyard, suggests that life on this site continued even during that period. The transition to the Early Iron Age is reflected in impulses similar to those in Bela Krajina and Dolenjska. Pottery that might suggest presence of an Early Iron Age culture also indicates influences from Dolenjska that spread through this area towards Pannonia and vice versa.

Traces of the Late Iron Age were discovered on eastern slopes of the Samobor Hills. These are few items from several incineration graves from Malunje, below Plešivica, dated into the middle La Tène period (Majnarić-Pandžić 1970: 33-36, T. XX, XXI: 4-6).

At the end of the late iron age, elevated settlements on the slopes of the hills overlooking the river Sava and its tributaries were resettled. The same happened with the settlement on the site of Grič above Sv. Marija Okička. A late La Tène elevated settlement was also established at Gradec on the site of the monastery of St. Clara nuns in Zagreb (Majnarić-Pandžić 1992: 11), as well as at Kuzelin near Sesvete (Sokol 1987: 4-5). After the middle La Tène period, when settlements were located in valleys, during the

late La Tène period, that is the phase Mokronog III, of the northwestern Croatia, Posavje and Styria, there a tendency to resettle the hillforts which had been occupied by the Late Bronze Age and the Early Iron Age communities (Božič 1987: 883). The hoard of Celtic coins of the Samobor type that was found near Okić also testifies of the time of insecurity. It was discovered in 1922, in a pottery vessel, and dated into the first half of the 1st century BC (Majnarić-Pandžić 1993: 83).

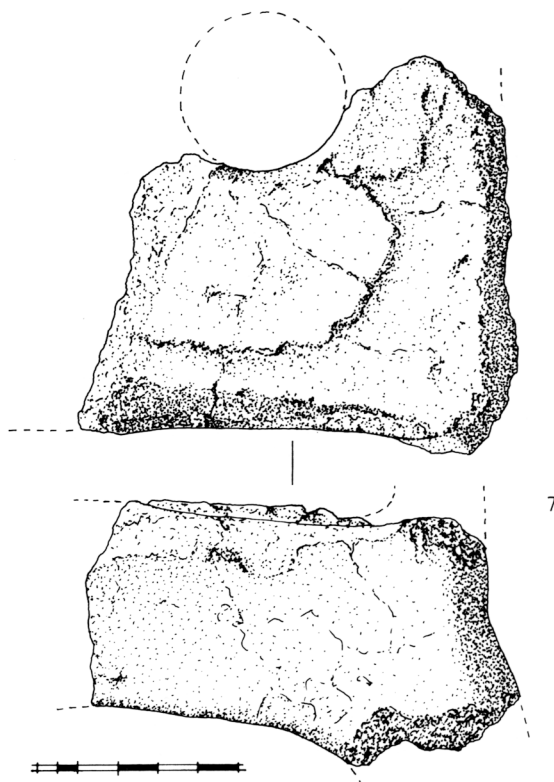
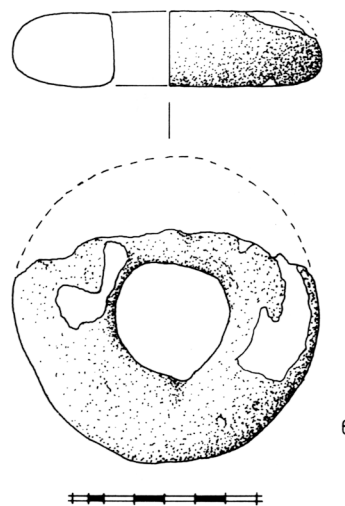
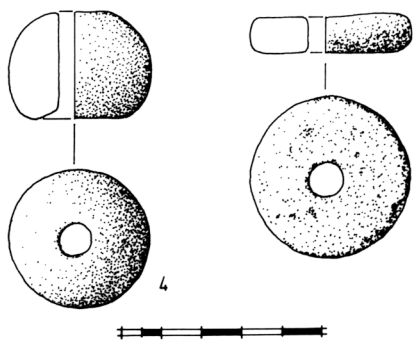
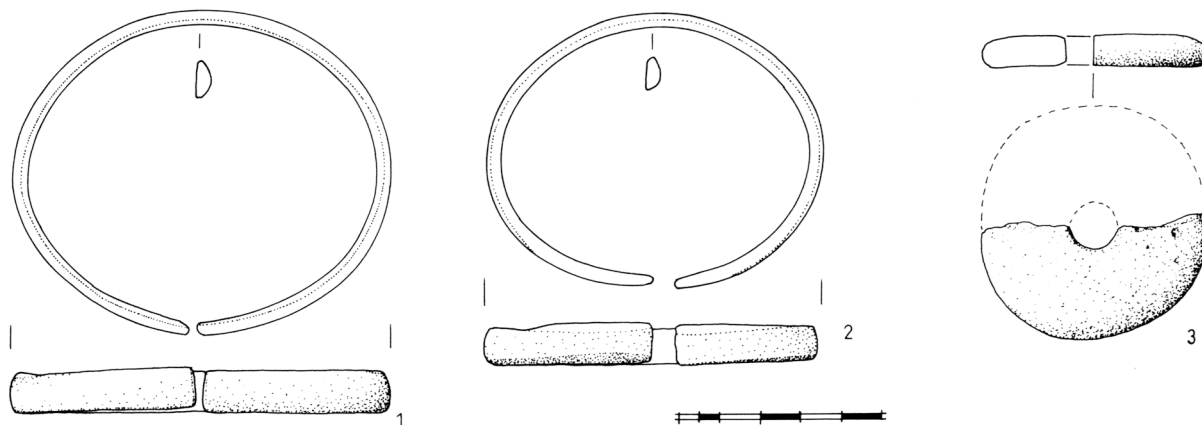
Vicus or *villa rustica* was discovered in the village Repišće, just below the village of Novo Selo Okičko. Together with six Noric-Pannonian tumuli and a stone stele

with relief, it suggests that this area was also inhabited during the 1st and the 2nd century AD (Gregl 1992).

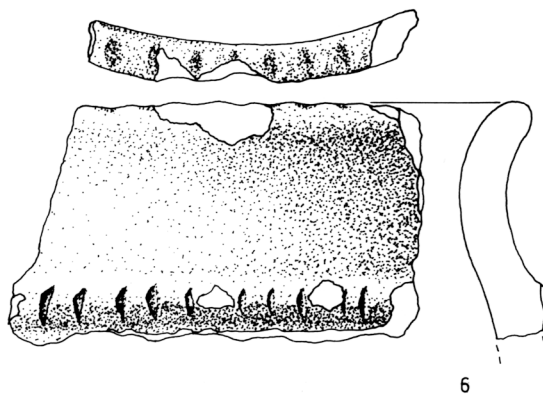
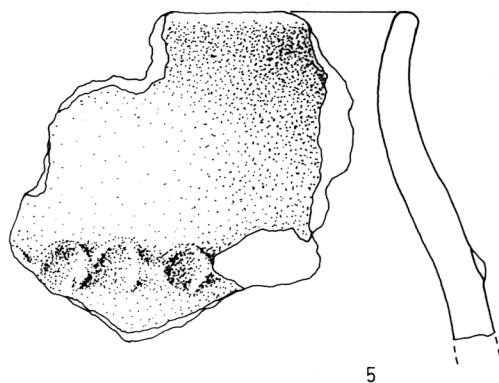
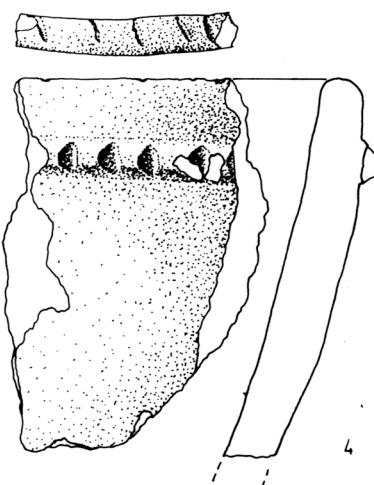
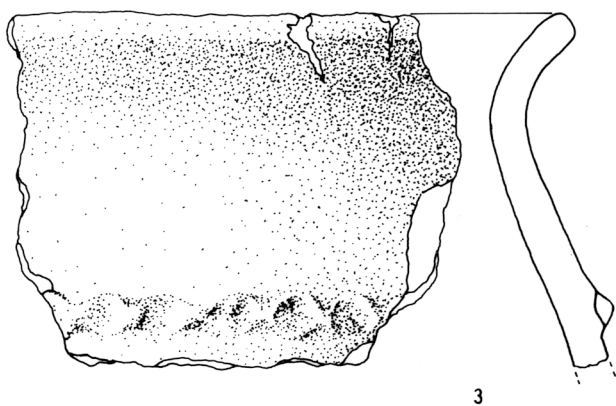
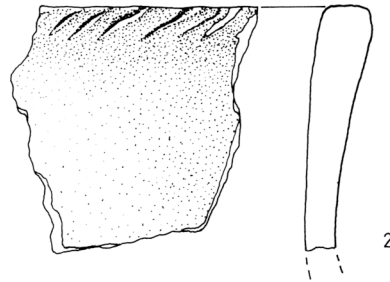
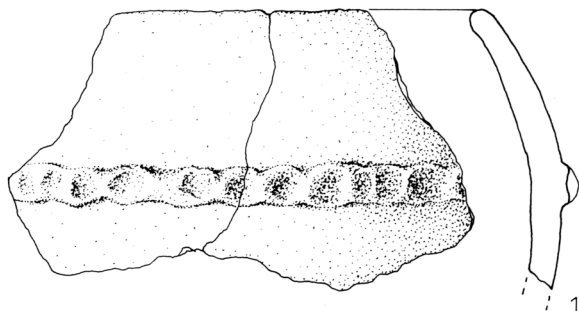
The latest traces of the occupation of the site of Grič near the village of Sv. Marija Okička are dated in the late antiquity when this site served as a *refugium*. In the vicinity of the site, there was a late antique necropolis known in literature as Popov Dol, which was dated in the 4th century AD (Damevski 1976: 66, T. XV: 2; Zagreb 1994: 124; Muzeopis 1996: 118; Koščević 1999) on the grounds of the material (bronze bracelets and belt buckles, glasses) donated to the Archaeological Museum in Zagreb and the Samobor Museum.

Translated by H. Potrebica

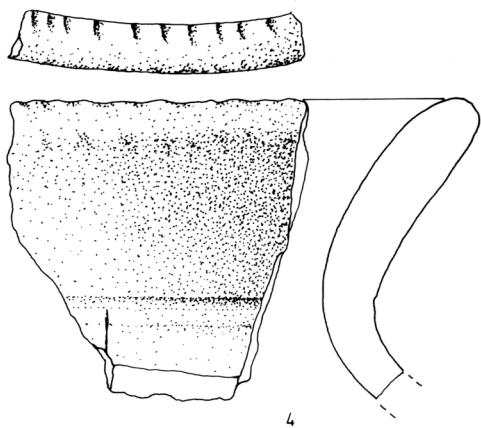
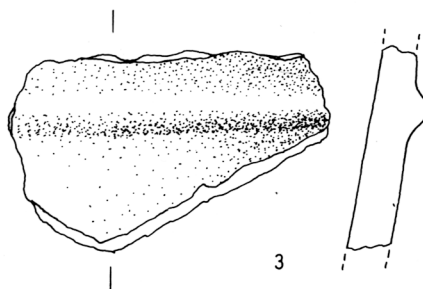
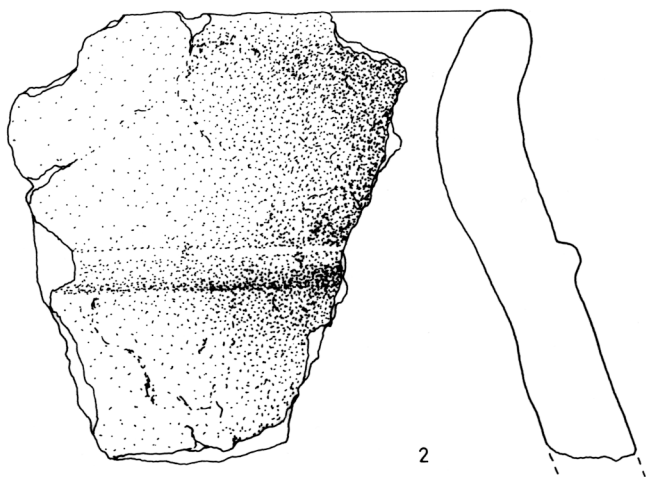
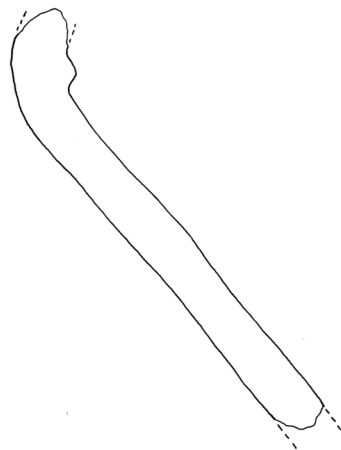
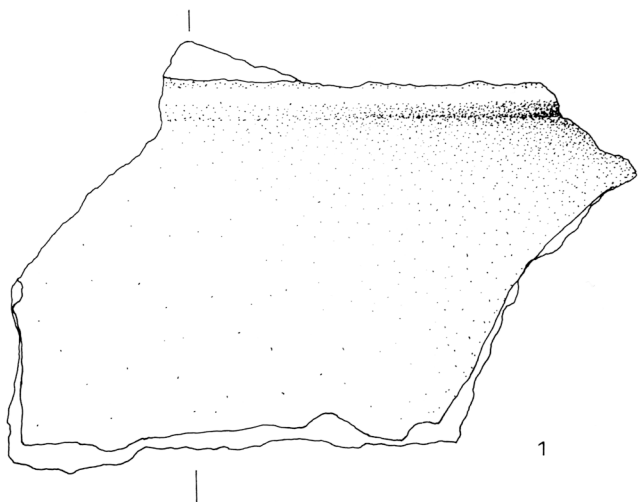
T. I

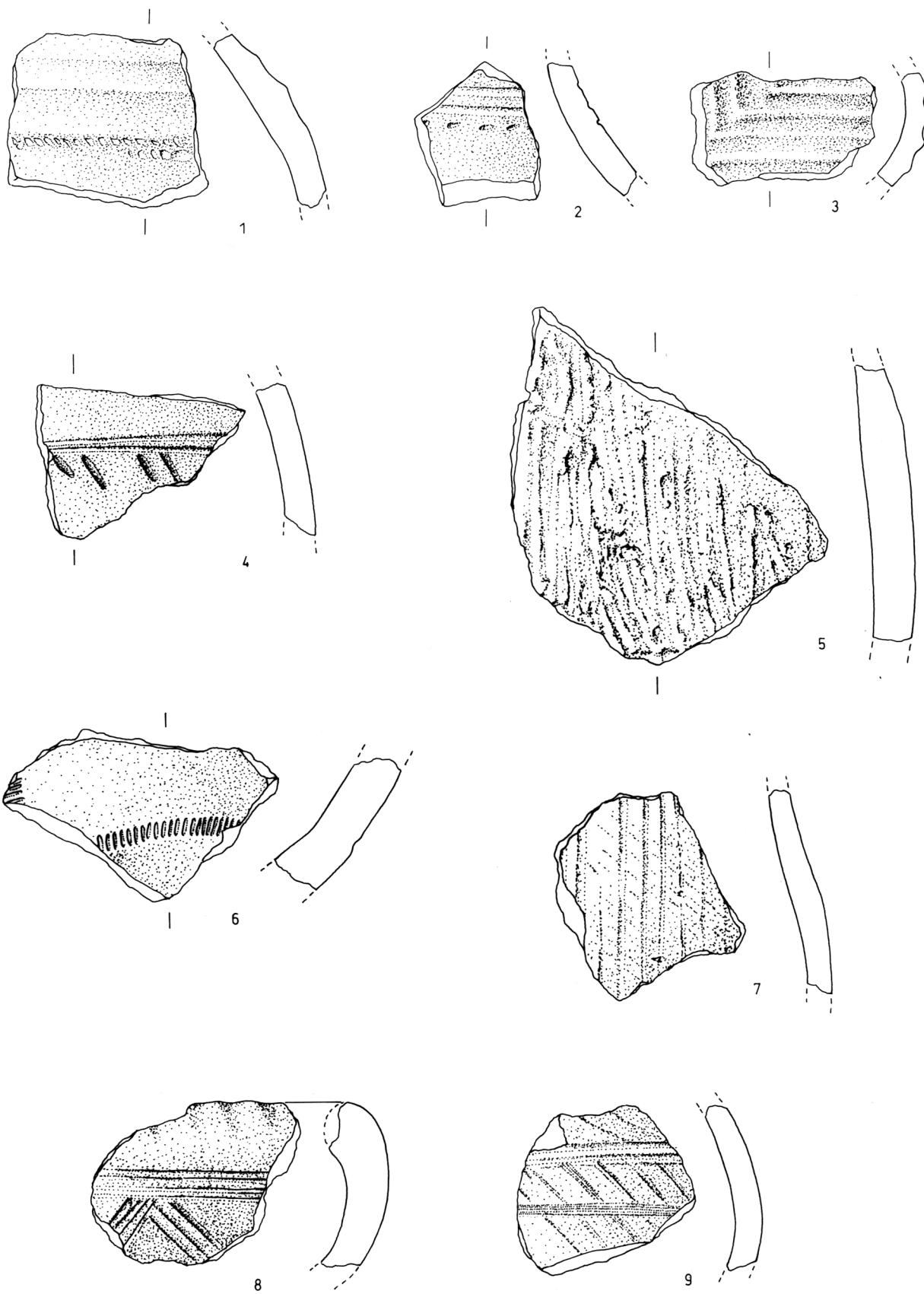
T. II

T. III

T. IV

T. V

